

Ulla Prien

Studielektor, Københavns Universitet,
Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier,
prien@hum.ku.dk

Arabisk på Københavns Universitet – begynderundervisningens udfordringer

Hvert år starter der ca. 50 nye arabiskstuderende på den indledende sprogundervisning (propædeutikken) på Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier. Ca. 30 af dem har valgt arabisk som deres bachelorfag, mens resten tager arabisk som led i en anden uddannelse, f.eks. religion eller historie. Desuden har vi en uddannelse på Åbent Universitet.

Propædeutikkurset er opdelt i et efterårskursus: Arabisk sprog og grammatik 1 og et forårskursus: Arabisk sprog og grammatik 2. De dagstuderende (dvs. dem, der ikke går på Åbent Universitet) modtager undervisning otte timer om ugen over semestrets 14 uger. Sideløbende hermed tager de kurser i Mellemøstens historie og i islam og islamforskning. De studerende på Åbent Universitet får, afhængigt af den kursustype de har valgt, enten seks timer om ugen fordelt på to aftener eller seks timer hver anden lørdag. På Åbent Universitet har vi både studerende, der bor i Danmark, og studerende bosat i andre lande, her i efteråret 2009 f.eks. i Qatar, Ægypten, Sverige og Burkina Faso. De studerende, der bor i udlandet, følger udelukkende kurserne som fjernundervisning, men modtager vejledning, kan stille spørgsmål i vores virtuelle kursusrum og får feedback på deres opgaver. For nylig er vi også begyndt at lave skype-telefonmøder og videokonferencer med nogle fra denne gruppe.

Når de studerende er færdige med propædeutikkurset, vil de i resten af bachelorforløbet arbejde med det arabiske sprog på mange forskellige måder, ikke kun i de egentlige sprogfag, som kort vil blive præsenteret her, men i det hele taget på deres studium, og ikke mindst i forbindelse med deres bachelorprojekt. De fleste af dem, der afslutter bacheloruddannelsen, går desuden videre med kandidatuddannelsen, hvor der stilles krav om arbejde med arabisk også inden for de samfundsfaglige fag.

På bachelordelen består sprogfagene efter propædeutikken i litteraturkurser og sprogfærdighedskurser samt et par andre kurser. På litteraturkurserne læser man både klassiske tekster, f.eks. uddrag fra Koranen og rejsebeskrivelser, og moderne skønlitteratur. Ud over læsning af teksterne som litteratur lægges der i disse fag også stor vægt på den grammatiske analyse af teksterne. Sprogfærdighedskurserne omfat-

ter dels et kursus i skriftlig oversættelse fra dansk til arabisk, dels kurser i Kommunikativt arabisk 1, 2 og 3 (3 er valgfrit). På disse kurser vægtes sprogfærdigheden højt, men de betragtes samtidig som tematiske fag, hvor sproget danner grundlaget for det videre arbejde med stoffet. Der arbejdes med alle fire kommunikative kompetencer på moderne standardarabisk ('msa') i en emnebaseret undervisning. Emnerne kan f.eks. være eksil, valgene i Irak eller forholdet mellem muslimer og kristne i Ægypten. Derudover er der kurset Samfundsdebat, som er det valgfrie alternativ til Kommunikativt arabisk 3. Her skrives en opgave på baggrund af arabiske tekster (tekster skal overalt forstås som såvel trykte tekster som alle typer af AV-tekster). Endelig er der et lille kursus i en af de større arabiske dialekter, som regel ægyptisk eller syrisk dialekt. Her arbejdes der både med sprogfærdighedskompetencer og med sproganalyse.

Propædeutikundervisningen skal danne grundlaget for, at de studerende kan følge de ovennævnte kurser. De skal lære at læse og skrive på et nyt alfabet og opnå lyttefærdighed og mundtlig sprogfærdighed på et 'fjernt' fremmedsprog, hvor fastholdelse af nyt ordforråd kræver megen gentagelse, fordi der sjældent er noget at knytte an til i forvejen. Ud over disse sprogfærdighedskompetencer spiller den eksplicite morfologiske og syntaktiske analyse en stor rolle på kurset. På denne måde forberedes de studerende til de kurser senere i forløbet, der kræver denne type analyse, og de studerende får mulighed for at få en bedre forståelse af de sproglige problemstillinger, de sidder med. En sådan eksplicit grammatisk analyse har mange af de studerende ikke megen erfaring med. Som en af dem sagde, da hun havde bestået sin propædeutik-eksamen: "Tænk – da jeg startede spurgte jeg om *bus* var et verbum!"

Moderne standardarabisk som eneste valg?

Der er altså mange behov, der skal dækkes i forbindelse med begynderundervisningen, og hertil kommer diglossi-problematikken. Diglossi er kort fortalt den situation, at der bruges forskellige sprog på forskellige områder i livet. I den hårdt optrukne definition betyder det for arabisks vedkommende, at man har to sprog i spil: Det ene er moderne standardarabisk (msa – en videreudvikling af klassisk arabisk), der bruges som skriftsprog i de fleste sammenhænge og som mundtligt sprog f.eks. ved nyhedsoplæsning og ved møder af vigtig og formel karakter. Det andet sprog er dialekten for det pågældende område (f.eks. ægyptisk i Ægypten), der bruges som dagligt samtalsprog. Imidlertid er der i virkeligheden mere tale om en glidende skala end om to forskellige kasser med hhv. moderne standardarabisk i den ene og dialekt i den anden. Det gælder ikke mindst, efter at flere og flere kan læse og skrive og efter fremkomsten af de moderne elektroniske medier. F.eks. chatter og mailer man ofte på dialekten, ligesom man kan høre kvinder på landet bruge ord og udtryk i deres dialekt, der indtil for nylig var forbeholdt den mere formelle sfære.

For begynderundervisningen betyder dette, at man må træffe et valg om, hvad man ønsker at undervise i: Skal moderne standardarabisk være basis for både den mundtlige og den skriftlige sprogfærdighed? Skal man lære de studerende en dialekt som talesprog og msa som skriftsprog? Hvor meget skal man arbejde med at lade det sprog, der læres, afspejle den blanding mellem msa og dialekt, der bliver mere og mere almindelig?

Vi har valgt den mere traditionelle tilgang i begynderundervisningen – at satse på moderne standardarabisk som det sprog, de studerende tilegner sig alle de kommunikative færdigheder på, og ikke at give meget rum til interferens fra dialekter, bortset fra visse regionale forskelle i udtalen af enkelte bogstaver. Senere tager de studerende som før nævnt et egentligt dialektkursus, og i de følgende kommunikative kurser er der også mere plads til spørgsmål om interferens og samspil mellem dialekt og msa.

Det internetbaserede undervisningsmateriale

Undervisningsmaterialet til propædeutik-kurserne er internetbaserede, ligesom materialet til flere af de andre sprogkurser. Vi har selv udviklet det og har i den sammenhæng haft glæde af de studerendes kritik og feedback.

Undervisning og materiale fungerer tilsammen som en form for “blended learning”, altså et mix mellem internetbaseret undervisning og klasseundervisning. Hvorledes det fungerer i praksis er meget afhængigt af, om der er meget eller lidt undervisning knyttet til kurset. For dem, der ikke modtager undervisning, bliver materialet naturligvis meget dominerende i deres læreproces, men også her indgår det i et samspil med vejledning og feedback fra underviseren og kontakt med de andre studerende via nettet.

Materialet ligger på universitetets platform Absalon, og der er tilknyttet et lektie- og diskussionsforum. Skriftlige opgaver afleveres normalt i forbindelse med undervisningen. Lørdags- og fjernstuderende ved Åbent Universitet har dog et opgaveforum på Absalon, hvor de kan lægge både skriftlige opgaver og lydfiler, de har indtalt. Lydfilerne bliver efterfølgende rettet af underviseren i form af kommentarer indtalt i den studerendes lydfil. Meget af materialet sælges i papirform som kompendier, således at det i kompendieform ser ud som en gængs lærebog med tilhørende skrivesæt til håndskriftøvelser, ordlister og grammatik. Kompendierne er dog kun et supplement til det internetbaserede materiale, da visse træk ved materialet kun kommer til deres ret på nettet, f.eks. interaktive øvelser, lytteøvelser og animationen af de nye bogstaver, der tjener som hjælp til at skrive bogstaverne rigtigt. Se f.eks. introduktionen til bogstavet b her (ignorer sikkerhedsadvarslen): <https://ux00.uvp.hum.ku.dk/cnidocs/Kurs000public/ARAB001pub/Lektioner/Lektion01/alfabet-ba.htm>

Bortset fra alfabetiseringsdelen er hvert kapitel, som er udgangspunktet for ca. to ugers undervisning, bygget op omkring en a-del og en b-del med tilhørende læsetekster. A-delen vægter den produktive sprogfærdighed højt, mens b-delen lægger vægt på den grammatiske analyse. Til begge dele er der knyttet øvelser, der støtter formålet med hhv. a- og b-delen. Ud over at øvelserne skal passe med det overordnede formål, er kodeordet for dem variation.

Den første tid: alfabetisering, samtale og basal grammatik

De første 6-7 uger af propædeutikkurset har tilegnelse af det nye alfabet som sit omdrejningspunkt. Undervisningsmaterialet til alfabetiseringsdelen består af 10 kapitler, der hver består af en alfabetdel og en samtaledel med grammatikbeskrivelse.

Alfabetdelen introducerer 4-5 bogstaver, her både forstået som de bogstaver, der er i det arabiske alfabet (28), og andre relevante tegn såsom de korte vokaler, tegnet for stemmebåndslukke med mere. Hvert bogstav i det egentlige alfabet kan skrives på fire måder, afhængigt af dets position i ordet. Ved at trykke på en knap ud for bogstavet, animeres det, så man tydeligt kan følge skriveretningen for det enkelte bogstav.

At skrive trænes i det tilhørende skriveskæft, både i form af efterligning af et håndskrevet forlæg og med øvelser, hvor de studerende mere selvstændigt skal forbinde bogstaver, de er blevet præsenteret for i den form, de har, når de står alene. Brug af computer i forbindelse med skrivning bliver ikke opmuntret på dette tidspunkt, ligesom den eksamen, der ligger efter 1. semester, også skal foregå i hånden. De studerende lærer alfabetet på en dybere måde ved at skulle skrive bogstaverne i hånden. Senere lærer de hurtigt at skrive arabisk på computeren.

Ud over læseøvelser i forbindelse med introduktion til hvert nyt bogstav er der 8-12 øvelser knyttet til et kapitel i alfabetdelen. Nogle er egnede som lektie til klasseundervisningen, f.eks. oplæsningsøvelser uden tilhørende lyd, eller de er øvelser, der kombinerer læsning af ord og sætninger med grammatisk analyse, som f.eks. kan være gode til en drøftelse i gruppearbejde eller som diktat. Andre øvelser kan de studerende selv udføre og rette i forbindelse med hjemmearbejde. Det kan være systematisering af ord efter rækkefølge i alfabetet, indsættelse af det rigtige bogstav i en lytteøvelse (f.eks. forskellen mellem forskellige varianter af s). På arabisk skriver man normalt kun de lange vokaler, og vi prøver løbende at vænne de studerende til at slippe de korte vokaler. F.eks. får de en sætning med de korte vokaler indføjet, og bagefter får de ord fra den samme sætning uden de korte vokaler. I de sidste kapitler af alfabetiseringsdelen præsenteres de studerende for små tekster med et ordforråd, de kender fra de transskriberede tekster (dvs. tekster skrevet med latinske bogstaver), men nu kun på arabisk og uden de korte vokaler.

To tekster med tilhørende gloser er omdrejningspunktet for samtaledelen. Teksterne er skrevet både på arabisk og i transskription med en tilhørende lydside, hvor teksten bliver læst op. Vi gør opmærksom på, at transskriptionen er en 'krykke', som forsvinder, når gennemgangen af alfabetet er færdig, og vi opfordrer de studerende til løbende at prøve at orientere sig i det arabiske efter de bogstaver, de kender. Der er i øvrigt også altid studerende, der faktisk kan læse det arabiske, f.eks. fordi de har gået i arabisk skole, har lært lidt derhjemme eller tidligere har taget arabiskkurser. Til teksterne er der øvelser, f.eks. billedbeskrivelse, rollespil i grupper, drills der træner verbalbøjning eller bestemte sætningsstrukturer, udfyldningsøvelser, eller øvelser hvor man f.eks. skal kende svarene på de gængse hilsner. De studerende får øvelserne i samtaledelen for som hjemmearbejde, men ofte bliver disse øvelser blot springbræt for andre øvelser i klassen, hvor der bliver rum for mere improviserede opgaver: lytteøvelser i forbindelse med ukendt tekst med efterfølgende samtale på arabisk om indholdet, spørgsmål ud fra dagens kapitel (Ali, beskriv din bolig), gætteøvelser osv. Rollespillene er ofte til stor underholdning for alle, samtidig med at de hjælper de studerende til at blive bevidste om, hvilke faktorer der er vigtige, når man skal sikre forståelse og kommunikation.

Sideløbende med arbejdet med alfabetet og den egentlige sprogfærdighed begynder vi i det små at arbejde grammatisk med dele af materialet og pointere vigtigheden af, at holdet får en fælles grammatisk terminologi. Vi starter på det morfologiske plan: pronomensuffikser, bøjninger af verber i ental, nutid og nisba-adjektiver. Nisba betyder afledning på arabisk og er et adjektiv, der er lavet af et substantiv ved at påsætte endelsen iy (mask.) eller iya (fem.). Landnavnet yaman (Yemen) bliver således til yamaniy eller yamaniya: jemenitisk eller yeminit. Disse adjektiver bruges meget i forbindelse med nationalitetsbetegnelser og erhvervsbetegnelser, og viden om dem er en let måde at erhverve sig nye gloser på, samtidig med at det er opmuntrende for den studerende, at det indimellem kan være ganske nemt at lære arabisk. Derefter inddrager vi også syntaksen: hovedsageligt nominal- og verbalsætninger. Hertil er der også øvelser, der enten laves individuelt derhjemme med efterfølgende drøftelse på holdet eller som gruppearbejde.

Når de seks uger med alfabetiseringen er færdige, skal de studerende slippe taget i transskriptionen og kun arbejde med den arabiske skrift. Denne overgang er ikke nem, slet ikke da hele kurset har en meget hurtig progression; man skal ikke lade stå til ret længe, før man er langt bagefter. Som en opgave, der kan bygge bro mellem de transskriberede tekster og teksterne uden transskription, bliver de studerende bedt om til slut i forløbet at læse alle de tidligere tekster igen, men denne gang i en ny udgave, hvor kun den arabiske skrift er tilbage.

Der er således mange forskellige udfordringer i begynderundervisningen i arabisk!

Litteratur

Eksempler på begyndermaterialet i arabisk på Københavns Universitet (udviklet af June Dahy, Anne Stadil og Ulla Prien) kan ses på flg. link (ignorer sikkerhedsadvarslen): <https://ux00.uvp.hum.ku.dk/cnidocs/Kurs000public/ARAB001pub/>

Øvrige henvendelser vedrørende WBL materialet på arabisk på Carsten Niebuhr afdelingen: prien@hum.ku.dk

Om diglossiproblematikken

Badawi, El-Said f.eks. introduktionen i Hinds, Martin; Badawi, El-Said. (1986): *A dictionary of Egyptian Arabic: Arabic-English*. Beirut: Librairie du Liban.

Ferguson, Charles A.: Epilogue: Diglossia Revisited. I: Elgibali, Alaa (ed.) (1996): *Understanding Arabic: Essays in Contemporary Linguistics in Honor of El-Said Badawi*. American University in Cairo Press.

Tidligere artikel i sprogforum om diglossi og arabisk-undervisning på danske universiteter

Nielsen, Helle Lykke: Arabisk i Odense: om Diglossisprog og Medier. I: *Sprogforum. Tidsskrift for sprog- og kulturpædagogik*, nr. 5, 1996.

Samlinger af artikler om arabisk undervisning

al-Batal, Mahmoud (ed.) (1995): *The Teaching of Arabic as a Foreign Language*. American Association of Teachers of Arabic, Al-(c)Arabiyya Monograph Series Nr. 2, Georgetown University Press.

Wahba, Kassem M.; Taha, Zeinab; England, Liz (eds.) (2006): *Handbook for Arabic Language Teaching Professionals in the 21st Century*. Routledge.